

Obsah

Předmluva	13
1 Historické pohledy na etiologii adenomyózy a endometriózy	15
<i>Gernot Hudelist, Jörg Keckstein</i>	
1.1 Objev endometriózy – dílo Karla Rokitanského	15
1.2 Recklingshausenova teorie a teorie Wolffova tělíska	17
1.3 Cullenova slizniční teorie	18
1.4 Úpadek Wolffovy teorie – Kossmanova hypotéza Müllerova vývodu	19
1.5 Jedni z prvních chirurgů provádějících radikální operace hluboké endometriózy – Fueth a Lockyer	20
1.6 Serozální teorie Iwanoffa a Renische	21
1.7 Práce Meyera a teorie epiteliální heterotopie	22
1.8 Kolaps středoevropského vlivu	23
2 Etiologie a patogeneze	25
<i>Jiří Lenz</i>	
2.1 Teorie retrogradní menstruace	25
2.2 Metaplastická teorie	26
2.3 Hormonální teorie	27
2.4 Zánětlivá teorie a oxidační stres	27
2.5 Imunologická teorie	28
2.6 Apoptóza	28
2.7 Molekulárněgenetická teorie	29
2.8 Teorie kmenových buněk	30
3 Patomorfologie	36
<i>Jiří Lenz</i>	
3.1 Makroskopické nálezy	36
3.2 Histopatologické nálezy	37
3.2.1 Typický mikroskopický nález	37
3.2.2 Stromální endometrióza	39
3.2.3 Polypoidní endometrióza	40
3.2.4 Atypická endometrióza	40
3.3 Endometrióza v jednotlivých anatomických lokalitách	44
3.3.1 Ovariální endometrióza	44
3.3.2 Tuby děložní	45
3.3.3 Břišní stěna	46
3.3.4 Močový trakt	46
3.3.5 Střevo	47
3.4 Nádory asociované s endometriózou	50

4	Kmenové buňky, endometrium a endometrióza	58
	<i>Jiří Lenz, Petra Konečná, František Tichý, Miroslav Kavka</i>	
4.1	Kmenové/progenitorové buňky v lidském endometriu	58
4.1.1	Epitelové progenitorové buňky	58
4.1.2	Mezenchymální kmenové buňky	60
4.1.3	Buňky vedlejší populace (SP/side population)	62
4.2	Role endometriálních kmenových/progenitorových buněk při regeneraci endometria	63
4.2.1	Regenerace endometria v postmenopauzálním období	63
4.2.2	Role buněk derivovaných z kostní dřevě v regeneraci endometria ...	64
4.3	Kmenové buňky a endometrióza	64
4.4	Kmenové buňky a adenomyóza	67
4.5	Perspektiva klinického využití endometriálních MSC a mbMSC na poli regenerační medicíny	68
5	Endometrióza a bolest	75
	<i>Jiří Lenz</i>	
5.1	Patofyziologie bolesti spojené s endometriózou	75
5.1.1	Pánevní bolesti	77
5.1.2	Management pacientek s bolestmi souvisejícími s endometriózou ...	83
6	Imunologické aspekty endometriózy	91
	<i>Václav Větvíčka, Pavel Tomeš</i>	
6.1	Lymfocyty	92
6.2	NK buňky	93
6.3	Makrofágy	94
6.4	Autoimunita	96
6.5	Zánět	97
6.6	Rozpustné faktory	98
7	Epidemiologie a rizikové faktory	106
	<i>Jiří Lenz</i>	
7.1	Epidemiologie	106
7.1.1	Diskrétní peritoneální formy endometriózy	107
7.1.2	Typické peritoneální formy endometriózy	107
7.1.3	Cystická ovariální endometrióza	108
7.1.4	Hluboká infiltrující endometrióza	109
7.1.5	Endometrióza v širších epidemiologických souvislostech	109
7.2	Rizikové faktory	110
7.2.1	Období intrauterinního vývoje a postnatální období	110
7.2.2	Děti a dospívající	111
7.2.3	Dospělí	111
8	Certifikační systém SEF (Nadace pro výzkum endometriózy) a EEL (Evropská liga pro endometriózu) pro centra léčby endometriózy ve střední Evropě	121
	<i>Martin Sillem, Karl Werner Schweppe</i>	
8.1	Proč centrum pro jedno jediné onemocnění?	121

8.2	Historický vývoj certifikace	122
8.3	Koncepce tří stupňů	123
8.4	Certifikační orgány	123
8.4.1	Legislativa	123
8.4.2	Exekutiva	124
8.4.3	Judikatura	124
8.5	Průběh certifikace	124
8.6	Certifikovaná zařízení	125
8.7	Kvantitativní a kvalitativní efekty certifikace	125
9	Společný jazyk: klasifikace #ENZIAN	128
	<i>Jörg Keckstein</i>	
10	Endometrióza – diagnostika a léčebná strategie	130
	<i>Jan Drahoňovský</i>	
10.1	Diagnostika endometriózy	130
10.1.1	Základní pilíře diagnostiky endometriózy	130
10.1.2	Anamnéza	131
10.1.3	Fyzikální vyšetření	133
10.1.4	Zobrazovací metody	135
10.1.5	Laparoskopie	136
10.1.6	Další vyšetřovací metody	137
10.2	Strategie léčby endometriózy	138
10.2.1	Účel a cíl léčby endometriózy	138
10.2.2	Jednotlivé modality léčby endometriózy	138
10.2.3	Základní indikační schéma léčby endometriózy	139
10.3	Specifika léčby jednotlivých forem endometriózy	141
10.3.1	Peritoneální endometrióza	141
10.3.2	Hluboká infiltrující endometrióza	142
10.3.3	Ovariální endometrióza	142
10.3.4	Adenomyóza	143
11	Konzervativní léčba endometriózy	146
	<i>Robert Hudeček</i>	
11.1	Farmakologická terapie endometriózy	146
11.1.1	Hormonální terapie	147
11.1.2	Kombinovaná orální kontracepce	147
11.1.3	Tablety se samotným progestinem – progestin only pills (POP)	147
11.1.4	Depotní progestiny – implantáty	147
11.1.5	Intrauterinní systém (IUS) s levonorgestrem	147
11.1.6	Progestiny	148
11.1.7	Selektivní modulátory progesteronového receptoru (SPRM)	149
11.1.8	GnRH analoga	150
11.1.9	GnRH antagonisté	150
11.1.10	Add-back terapie	150
11.1.11	Selektivní modulátory estrogenových receptorů (SERM)	151
11.1.12	Selektivní inhibitory aromatázy (IA)	151

11.1.13	Protizánětlivá a imunomodulační terapie	151
11.1.14	Kombinovaná hormonální a chirurgická léčba	151
11.2	Prevence vzniku a klinické progresy endometriózy	152
11.3	Prognostické faktory farmakologické léčby endometriózy	152
11.4	Terapeutické principy a doporučené postupy v léčbě endometriózy	153
12	Chirurgická terapie hluboké infilující endometriózy	156
	<i>Radek Chvátal</i>	
12.1	Předoperační vyšetření	157
12.2	Skórovací systém	158
12.3	Metody	159
12.4	Situs organorum	161
12.5	Operační léčba endometriózy v jednotlivých anatomických lokalitách	161
12.5.1	Peritoneum	161
12.5.2	Močový měchýř	163
12.5.3	Ureter	164
12.5.4	Děloha	167
12.5.5	Adnexa	170
12.5.6	Zadní kompartment	172
12.5.7	Sigma a ileocékum	175
12.5.8	Extraabdominální formy endometriózy a endometrióza lymfatického systému	176
12.6	Speciální postavení IVF pacientek ve vztahu k endometrióze	177
12.7	Neurologické aspekty chirurgické léčby DIE	177
12.7.1	Nervus obturatorius	178
12.7.2	Plexus lumbosacralis	179
12.7.3	Plexus hypogastricus	181
12.7.4	Závěr k neurologickým aspektům DIE	182
12.8	Recidivy a finalizace	182
13	Endometrióza a ženské sexuální dysfunkce	185
	<i>Luděk Fiala</i>	
13.1	Ženské sexuální funkce	186
13.2	Modely sexuální aktivity podle Masterse a Johnsonové	186
13.2.1	Průběh sexuální reakce u ženy podle Masterse a Johnsonové	187
13.3	Model podle Kaplanové	187
13.4	Cirkulární model sexuální aktivity	187
13.5	Psychologické faktory sexuálních funkcí	188
13.6	Bolest	188
13.6.1	Akutní a subakutní bolest	188
13.6.2	Chronická bolest	188
13.6.3	Chronická pánevní bolest	189
13.6.4	Syndrom chronické pánevní bolesti	189
13.7	Mechanismy bolesti u endometriózy	189
13.8	Ženské sexuální dysfunkce a poruchy	190
13.8.1	Klasifikace podle DSM	190
13.8.2	Klasifikace podle MKN	190

13.8.3	Porucha sexuální touhy – klasifikace podle ICSM	191
13.8.4	Porucha sexuálního vzrušení (sexual arousal disorder)	192
13.8.5	Poruchy orgasmu (orgasmic disorder) podle MKN-10 a ICSM nebo podle DSM-5, tzv. ženská orgastická porucha (female orgasmic disorder)	192
13.8.6	Bolestivé sexuální poruchy	192
13.9	Dotazníky	193
13.9.1	Index ženské sexuální funkce (FSFI) – Rosenův dotazník	193
13.9.2	Dotazník Arizonská stupnice sexuálních zkušeností (ASEX)	196
13.9.3	Dotazník podle Klikové	198
13.9.4	Dotazník The Female Sexual Distress Scale-Revised (FSDS-R)	199
14	Stres, úzkost, trauma, deprese a disociativní poruchy u endometriózy	201
	<i>Luděk Fiala</i>	
14.1	Stres	201
14.1.1	Dělení stresu	201
14.1.2	Akutní stresová porucha (acute stress disorder – ASD)	202
14.1.3	Posttraumatická stresová porucha (posttraumatic stress disorder – PSD)	202
14.2	Psychosomatická onemocnění	202
14.2.1	Psychosomatika a endometrióza	202
14.3	Úzkost (anxiety) a úzkostné poruchy (anxiety disorders)	203
14.3.1	Bolest, úzkostné stavy a endometrióza	203
14.4	Deprese	204
14.4.1	Deprese a chronická bolest	205
14.4.2	Deprese a endometrióza	205
14.5	Disociativní poruchy	205
14.6	Terapeutické postupy u pacientek s endometriózou	206
14.7	Dotazníky	208
14.7.1	Dotazník TSC-40 – Seznam traumatických symptomů TSC-40 (Trauma Symptom Checklist)	208
14.7.2	Dotazník SDQ-20 symptomů (Somatoform Dissociation Questionnaire)	210
14.7.3	Škála disociativních zkušeností (Dissociative Experiences Scale – DES)	212
14.7.4	Hamiltonova stupnice úzkosti (Hamilton Rating Scale for Anxiety – HAM-A)	215
14.7.5	Beckova stupnice pro posuzování závažnosti deprese (BDI-II)	216
14.7.6	MANSA – The Manchester Short Assessment of Quality of Life (krátký dotazník hodnocení kvality života)	220
	Souhrn	223
	Summary	223
	Seznam zkratk	224
	Rejstřík	227